

ene roest in een bepaalde categorie van gevoeligheid valt, valt hij voor de andere roest in dezelfde categorie of de daaraan grenzende (hogere dan wel lagere). Het beperkte aantal klonen en de korte tijd van waarneming laten niet toe om dit als definitieve konklusie neer te schrijven, maar voorlopig lijkt het toch de beste kenschets van de situatie.

Van andere bij ons bekende kultivars vallen 'Androskoggin', 'Geneva', 'Oxford' en 'I 214' in de categorie 3 (voor beide roesten). 'I 154' valt in categorie 2, 'Flevo' valt voor de Amerikaanse roest in categorie 2 en voor de Europese roest in categorie 1 („immuun"). Andere nieuwe Nederlandse klonen zijn nog niet in Nieuw Zeeland getoetst op hun roestgevoeligheid.

Onder deze omstandigheden is 'Flevo' dus een der beste nieuwe kandidaten voor de populierenteler in N.Z. die op korte termijn moet overschakelen naar een nieuwe kultivar. Uiteraard kan men niet in één seizoen voldoende materiaal vermeerderen. Ook zijn er wel bezwaren tegen 'Flevo' nl.

- er is met deze kloon te weinig ervaring in N.Z. voor een gefundeerd oordeel over zijn eigenschappen
- zijn hout is slechts matig geschikt voor luficfabrikage
- 'Flevo' is bijzonder geliefd bij opossum, een klein buideldier dat veel schade veroorzaakt o.m. door de knoppen uit populieren te vreten.

Een nadeel van de huidige situatie is uiteraard dat men een groot deel van het beplante areaal zal verliezen door afsterven van jonge bomen en, dat het risico moet worden genomen van aanplant van slechts enkele klonen, waarvan bovendien slechts weinig bekend is.

Een andere kloon die voldoende weerstand tegen roest en een goede groei vertoont in N.Z. is de italiaanse cv. 'I 154'. Deze kultivar is echter in N.Z. minder bruikbaar wegens de slechte vorm die hij daar krijgt.

Geadviseerd wordt ook de aanplant van enkele goede *P. alba* kultivars, geselecteerd in Italië. Uiteraard zijn hiertegen ook nog wel bezwaren. Er is echter geen keus.

De overrompeling der populierentelers door deze roesten in Australië en N. Zeeland is nog veel sneller en vernietigender verlopen dan de invasie der *Marssonina brunnea* bladziekte in Europa, een 15 jaar geleden. Beide gevallen zijn voorbeelden van de gevaren waartegen beschikbaarheid van een grote verscheidenheid van goede kultivars het meest effectieve wapen vormt.

In Australië en Nieuw Zeeland wordt door een snel intensiveren van veredelingswerk hard aan dit wapen gewerkt. Laat ons hopen dat 'Flevo' in staat zal zijn eraan bij te dragen de periode te overbruggen nodig om deze nieuwe klonen te ontwikkelen.

H. W. Kolster / Ontwikkelingen bij de verkoop van populiere- en wilgeplantsoen

Stichting Industrie-Hout, Wageningen

Door de werkgroep „Plantsoen en rassen" van de Nationale Populieren Commissie worden o.a. de ontwikkelingen bij de verkoop van populiere- en wilgeplantsoen nauwlettend gevolgd. Om een inzicht te krijgen in de jaarlijkse aanplant en in de veranderingen, die zich in het populiere- en wilgesortiment voordoen, worden gegevens van verschillende herkomst bestudeerd. Zo werden door het Staatsbosbeheer (S.B.B.), Heidemij Nederland BV (Heidemij) en de Stichting Industrie-Hout (S.I.H.) inkoopgegevens verstrekt evenals door enkele boomkwekers verkoopgegevens. Ook de „Statistiek veldkeuring en waarmerking" van de N.A.K.B., die jaarlijks gepubliceerd wordt, levert vele gegevens, die voor dit onderzoek van belang zijn.

In dit artikel zullen de ontwikkelingen in de verkoop van het plantsoen, vooral die van de laatste jaren, nader bekeken worden. De verzamelde gegevens zijn in enkele tabellen samengevat.

De populieren zijn in twee groepen onderscheiden, namelijk in

P. canescens en in andere populieren, waaronder in dit verband worden verstaan de euramerikaanse rassen, de balsempopulieren en de balsemhybriden. De aanplant van de onder de N.A.K.B.-keuring vallende *P. nigra*-klonen 'Loenen' en 'Vereecken' is tot heden van geen betekenis.

In tabel 1 zijn de aantallen van de in de jaren 1968 t/m 1973

Eénjarig plantsoen wordt steeds meer gebruikt.

Tabel 1

seizoen	aantal gewaarmerkte populieren ¹⁾			% één-jarige planten	aankoop éénjarige planten door	
	éénjarig	meer-jarig	totaal		Stichting Industrie-Hout	S.B.B. + Heidemij Nederland BV
1967/68	62.000	78.000	140.000	44	7.000	25.100
1968/69	45.400	67.000	112.400	40	13.000	11.100
1969/70	95.800	54.200	150.000	64	13.600	22.100
1970/71	85.600	63.200	148.400	58	45.700	31.200
1971/72	207.100	58.800	266.000	78	59.600	66.400
1972/73	133.800	79.800	213.700	63	42.600	51.500

¹⁾ exkl. *P. canescens*

Tabel 2

seizoen	aantal gewaarmerkte planten				aankoop door SBB + Heidemij			
	populieren ¹⁾	P. canescens	wilgen	iepen	populieren ¹⁾	P. canescens ²⁾	wilgen	iepen
1967/68	140.000	—	50.700	87.400	50.300	— ³⁾	23.600	34.700
1968/69	112.400	3.600	38.400	103.300	29.700	10.800	21.100	36.600
1969/70	150.000	14.000	36.300	102.600	43.600	12.700	27.100	43.200
1970/71	148.400	17.900	41.800	153.000	48.400	24.600	20.500	67.100
1971/72	266.000	34.900	45.900	202.900	83.600 ⁴⁾	33.400	13.300	53.600
1972/73	213.700	62.100	38.900	225.500	64.300	33.700	18.900	42.300

¹⁾ exkl. P. canescens ²⁾ inkl. import ³⁾ niet bekend

⁴⁾ Vooral in de laatste jaren zijn door het S.B.B. vrij grote hoeveelheden populieren (incl. P. canescens) voor aanplant in de IJsselmeerpolders aangekocht.

gewaarmerkte populieren vermeld met de aantallen éénjarig plantsoen die door grote kopers zijn aangekocht.

Het door de S.I.H. aangekochte plantsoen, dat alleen uit éénjarige populieren bestaat, is gratis aan de praktijk beschikbaar gesteld. Door de grondeigenaren zijn deze planten gebruikt voor het aanleggen van beplantingen met een dichte plantafstand.

Bij deze plantsoensubsidieregeling, die alleen voor nieuwe bossingen geldt, wordt als voorwaarde gesteld dat per ha minimaal 400 éénjarige populieren worden geplant en dat bij velling al het hout via de S.I.H. aan de papierindustrie moet worden verkocht, tenzij andere gegadigden een hogere prijs betalen; de verkoper loopt dus geen commercieel risico.

In tabel 2 zijn ter vergelijking naast de aantallen populieren ook die van de gewaarmerkte abelen, wilgen en iepen vermeld. In het seizoen 1968/1969 zijn voor het eerst planten van P. canescens gewaarmerkt. De aantallen jaarlijks gewaarmerkte iepen zijn in deze tabel opgenomen, omdat destijds werd vermoed, dat de achteruitgang in de zestiger jaren van het aantal populieren samenhang met de toenemende belangstelling voor iepen.

Populier (inkl. P. canescens)

De tendens is duidelijk aanwezig dat de belangstelling voor populieren en zeer zeker voor de grauwe abelen in de laatste jaren is toegenomen. Het kleinere aantal gewaarmerkte éénjarige populieren in het seizoen 1972/1973 is niet het gevolg van een verminderde vraag, maar van een kleiner aanbod, veroorzaakt door de hoge uitval bij de stekken, een gevolg van de slechte weersomstandigheden. Het aantal gewaarmerkte meerjarige populieren was in het seizoen 1972/1973 wel groter dan dat van de voorafgaande jaren (zie tabel 1). Zowel in 1971/1972 als in 1972/1973 was er een aanzienlijke import van hoofdzakelijk éénjarige populieren (in 1971/1972 minimaal 25.000 st. en in 1972/1973 minimaal 30.000 st.).

De import van P. canescens was in 1968/1969, het seizoen waarin voor het eerst Nederlandse rassen in de handel waren, aanzienlijk; in het seizoen 1971/1972 werden nog ca. 23.000 planten geïmporteerd. De zeer sterke uitbreiding bij het kweken van grauwe abeel in de laatste jaren is er waarschijnlijk de oorzaak van dat de import in het seizoen 1972/1973 nog maar zeer gering was.

De verwachting van de reeds eerder genoemde werkgroep ten aanzien van P. canescens is dat de belangstelling voor deze houtsoort weer zal gaan afnemen. Het aantal planten, aangekocht door S.B.B. en Heidemij, is na een aanzienlijke stijging tussen 1969 en 1972 in het seizoen 1972/1973 nagenoeg gelijk gebleven t.o.v. het seizoen 1971/1972. Als groot bezwaar van deze houtsoort wordt in de praktijk genoemd de sterke vorming van wortelopslag in die wegbermen, die geregeld gemaaid worden.

Bij de verkoop van populiereplantsoenen vonden in de laatste jaren drie ontwikkelingen plaats, namelijk:

A Het percentage éénjarige populieren, dat jaarlijks wordt gewaarmerkt, neemt zeer sterk toe. Bedroeg dit percentage vóór

1970 maximaal 45 %, in de laatste jaren schommelt dit percentage tussen de 60 en 70 %. Ook van de grauwe abeel worden meer één- dan meerjarige planten verkocht; zo bedroeg in 1972/1973 het percentage éénjarige planten 64 %.

Van de nieuwe, snelgroeiende populiererasen worden aanzienlijk meer éénjarige planten verkocht dan van de rassen die vóór 1967 al in de handel waren. In tabel 3 zijn de in het seizoen 1972/1973 gewaarmerkte populieren in 4 groepen gesplitst, namelijk:

a) oude rassen, zoals 'Gelrica', 'Robusta', 'Heidemij', etc.

b) tussen 1967 en 1970 in de handel gebrachte nieuwe rassen, b.v. 'Flevo', 'Dorskamp', 'Oxford', 'Geneva', etc.

c) de in 1972 in de handel gebrachte nieuwe rassen, b.v. 'Spijk', 'Barn', 'Donk', 'Rap', etc.

d) „diversen”; deze groep heeft betrekking op enkele weinig aangekochte klonen.

Per groep is het aantal planten aangegeven, het marktaandeel, uitgedrukt in procenten, en het percentage éénjarige planten.

Werden van de oude rassen 44 % als éénjarige plant verkocht, bij de nieuwe bedroeg dit percentage 87 %. Het hoge percentage éénjarige planten bij groep c) is veroorzaakt door het feit dat de stekken van de meeste rassen pas in het voorjaar van 1972 aan de kwekers waren verstrekt. Alleen van 'Fritzi Pauley' en 'Rochester' waren ook meerjarige planten in de handel.

Tabel 3

groepen	gewaarmerkte planten in 1972/1973		% éénjarige planten per groep
	aantal	%	
a) oude rassen	117.800	55,2	44,1
b) nieuwe rassen (1967 t/m 1970)	78.400	36,7	86,9
c) nieuwe rassen (1972)	15.900	7,4	83,2
d) diversen	1.600	0,7	31,6
totaal	213.700	100	—

Tabel 4

seizoen	aantal gewaarmerkte populieren				
	totaal	P. euramericana rassen		balsempopulieren en balsemhybriden	
		aantal	%	aantal	%
1969/70	150.000	141.900	95	8.100	5
1970/71	148.400	127.900	86	20.500	14
1971/72	266.000	220.500	83	45.500	17
1972/73	213.000	150.900	71	62.800	29

B In de laatste jaren treedt bij de aanplant van populieren een opvallende verschuiving op ten gunste van de balsempopulieren en balsemhybriden. Een en ander blijkt duidelijk uit de in tabel 4 vermelde aantallen en percentages.

C De derde ontwikkeling bij de aanplant van populieren, die echter nauw samenhangt met die genoemd onder B, is de verschuiving, die binnen het handelssortiment is opgetreden tussen oude en nieuwe rassen.

In het plantseizoen 1970/1971 behoorde 19 % van de populieren tot de nieuwe rassen, in 1971/1972 en 1972/1973 bedroeg dit percentage resp. 31 en 44 %. Deze toename is vooral ten koste gegaan van 'Heidemij', 'Gelrica', 'Marilandica' en 'I 214'; maar ook van 'Robusta' en 'Zeeland'. In de laatste jaren is de gezamenlijke verkoop van de twee laatstgenoemde, sterk op elkaar lijkende rassen met 15 % gedaald. Het marktaandeel bedroeg in 1969/1970 63 %, in 1972/1973 nog 48 %.

Het op grote schaal aanplanten van één of van twee nagenoeg identieke rassen kan gevaarlijke konsekventies voor de populierenteelt tot gevolg hebben. We hebben dit, na het massale aanplanten in de vijftiger jaren van 'Regenerata' (= 'Serotina erecta'), in de afgelopen 15 jaar kunnen constateren. Na het optreden van de bladvlekkenziekte (*Marssonina brunnea*) in Nederland zijn bomen van dit ras sinds 1960 op grote schaal afgestorven.

In het plantseizoen 1972/1973 bedroeg het aandeel van de nieuwe rassen bij de inkoop van plantsoen door het S.B.B. 52 %, de Heidemij 42 % en de S.I.H. 59 %; deze percentages bedroegen in het seizoen 1971/1972 resp. 51, 24 en 58 %.

Wilg

Het aantal gewaarmerkte wilgen neemt in de laatste jaren weer toe. Evenals bij de éénjarige populieren was er in het seizoen 1972/1973 veel uitval bij de stekken, wat de afname verklaart bij de in tabel 2 vermelde aantallen. Het aantal gewaarmerkte meerjarige planten bleef in de laatste drie jaren vrijwel konstant (ca. 35.000 st.).

In het plantseizoen 1971/1972 werd bijna 29 % van de wilgen door het S.B.B. en de Heidemij afgenomen, in het seizoen 1972/1973 49 %.

Niet alleen bij de populieren, maar ook bij de wilgen treden in de laatste jaren aanzienlijke verschuivingen binnen het sortiment op. Bestond in het seizoen 1967/1968 nog 90 % van het aantal gewaarmerkte wilgen uit de Liempdse wilg, in 1972/1973 bedroeg dit percentage nog maar 26 %. In dit seizoen was het percentage planten van de 'Liempde' nagenoeg even hoog als dat van de 'Belders' (28 %). Van de nieuwe wilgenrassen wordt naast de 'Belders' de 'Lieveld' het meest aangeplant (14 %); het marktaandeel van de andere nieuwe rassen ('Barlo', 'Bredevoort', 'Het Goor' en 'Lichtenvoorde') bedroeg in 1972/1973 minder dan 10 % per ras.

Het in ernstige mate optreden van de watermerkziekte bij de Liempdse wilg zal de afnemende belangstelling voor dit ras verklaren; men moet echter bedenken dat de mate van gevoeligheid van de nieuwe rassen voor deze ziekte nog niet bekend is. Hoewel het aanplanten van wilgen niet zonder meer afgeraden moet worden dient dit wel op een zeer beperkte schaal te geschieden waarbij, voor spreiding van het risico, meerdere rassen geplant moeten worden. Van de aanplant van de S. alba 'Calva' en S. alba 'Liempde' moet in elk geval worden afgezien, omdat hiervan met zekerheid bekend is dat zij gevoelig zijn voor de genoemde gevaarlijke ziekte.

Iepen

De aanplant van iep heeft sinds 1961 een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. In het seizoen 1960/1961 werden 3000 planten gewaarmerkt, in het seizoen 1972/1973 was dit aantal gestegen tot 225.000 stuks. Sinds 1961 zijn in ons land meer dan 1.000.000 iepen verkocht.

Evenals bij de wilgen bestaat ook bij de iepen een ongewenste toestand omdat tot voor kort maar twee klonen ('Vegeta' en 'Commelin') werden aangeplant, die een gezamenlijk marktaandeel van meer dan 95 % hadden.

De iep 'Groeneveld', die sinds 1963 onder controle in de handel is, wordt in de laatste zes jaren wat meer aangeplant; in 1968/1969 bedroeg het percentage 6 % en in 1972/1973 18 %. Het marktaandeel van de 'Vegeta' gaat in de laatste jaren sterk achteruit; het bedroeg in 1970/1971 46 % en 1972/1973 nog maar 21 %.

Het aantal iepen dat door het S.B.B. en de Heidemij wordt gekocht is sinds 1971 sterk achteruit gegaan. Vooral door gemeenten schijnen veel iepen geplant te worden, maar ook de export (vooral naar Engeland) moet aanzienlijk zijn; nauwkeurige cijfers hierover zijn niet aanwezig.

Samenvatting en konklusies

Bij *populier* is er een sterke stijging van het aandeel dat het éénjarig plantsoen in het totale sortiment inneemt.

Het percentage nieuwe rassen, sinds 1967 in de handel, neemt opmerkelijk toe en bedraagt nu al 44 %. Tevens is opvallend de verschuiving in de richting van balsempopulieren en -hybriden. Het gebruik van snelgroeiende nieuwe rassen betekent, ook bij gelijkblijvend areaal, een sterke toekomstige verhoging van de houtproduktie. Vooral in de IJsselmeerpolders is bovendien sprake van een aanzienlijke areaaluitbreiding.

Het gebruik van *wilgen* dient verder te worden beperkt zo lang niets bekend is over de mate van gevoeligheid voor watermerkziekte van de nieuwe rassen.

Er is sprake geweest van een opzienbarende stijging in het gebruik van *iep*. Het gaat hierbij hoofdzakelijk om twee klonen. Mede gezien het optreden van iepziekte in Engeland hebben Staatsbosbeheer en Heidemij hun iepenaankoop in de laatste jaren sterk beperkt.

TUINBOUWARTIKELEN

Een kleine greep uit onze lijst:

Plastic boommanchetten - Hang- en steeketiketten - Labels
Tonkinstokken - Boombanden - Acryl gaaslinnen - Schermdoek
Tuingereedschap - Snoeigereedschap - Grasmaaimachines
Pulverisateurs - Jiffypots - Jiffy-Seven - Plasticpotten - Plantacryl
Bindmateriaal - Handschoenen en wanten - Kruiwagens
Kaskitten en verwaren - Bestrijdingsmiddelen - enz. enz.

Vraagt onze uitvoerige prijscurant

A. MAURITZ & ZN. B.V. - BUSSUM

POSTBUS 112 - TELEFOON 02159 - 43914*

De speciaalzaak voor alle tuinbouwartikelen